

יוגורט במקום דם

רבות מאמינים בודהיסטים ינהרו החודש אל המנזר הגדול שבלהאסה, ושם יחגגו את פסטיבל השוטון, חג מנחת היוגורט. במהלך החגיגות יפרשו את הטנקהא, שטיח בד ענקי בעל משמעויות דתיות, וכמו בכל שנה גם השנה יהיו ביניהם גם שוטרים סינים שיפקחו על החגיגות
כתב וצילם: יותם יעקבסון

בעבר באו ללהאסה רקדני להאמו מכל רחבי טיבט והאופרות נערכו במשך יום שלם. היום המופעים נמשכים זמן קצר בלבד, הם נערכים ברחבה קטנה למרגלות הטנקאה והציבור צופה בהם מרחק

עוד בטרם עלה השחר העפיל המון גדול ממבו־
אותיה המערביים של להאסה (Lhasa) בירת טיבט
במעלה ההר אל עבר מנזר דרפונג (Drepung),
שהיה עד כיבוש טיבט המנזר הגדול מבין כלל מנזרי
העולם. לקראת הפסטיבל כל האזור, מרחק של כמה
קילומטרים מהמנזר, נסגר לתנועת רכבים וההמון
נאלץ ללכת ברגל. עלטה כבדה עטפה את הנחשול
הנחפז בדרכו. משפחות-משפחות לבושות בבגדיהן
הטובים צעדו אל המנזר, שוחחו והתפללו חרישית.
למה לא דאגו לתאורה כלשהי, תהיתי. מחוץ לשערי
המנזר, בתחילת העלייה, נערכו בדיקות ביטחון-
גיות מקיפות. עשרות עמדות בידוק קידמו את פני
הבאים, עם שיקוף של כל התיקים ובדיקה גופנית
קפדנית שבוצעה על ידי שוטרים סינים לבושים
במדים. מסביב ניצבו חיילים חמושים ברובים ובא-
לות, לראשם קסדות כבדות ולפניהם החזיקו מגנים.
ההמונים עברו את הבידוק באי נחת, אך בהקלה. עוד
בערב הקודם התלבטו רבים אם אכן יתירו השלטון-
נות לקיים את פסטיבל שוטון (Sho Dun), חג מנחת
היוגורט, ואם יהיה האירוע פתוח לקהל הרחב. הנה
כעת הם נכנסים ובאים בתחומי המנזר.

מנהגים מיובאים מהודו

השוטון, החל ביום ה-13 של החודש השישי
בלוח השנה הטיבטי, בדרך כלל סביב אמצע או-

גוסט, נחשב לאחד החגים החשובים בטיבט. בשנים
האחרונות השלטונות הסיניים קובעים את מועד
עריכתו של החג על פי שרירות לבם, ותדיר מזיזים את
התאריך. מקורו של הפסטיבל במרכזים הבודהיסטיים
הגדולים שהתקיימו בהודו הקדומה עד לכיבושים
המוסלמים במאה ה-12. בתום חודש המונסון הגשום
ביותר, שבמהלכו עסקו הנזירים הבודהיסטים בתרגול
אינטנסיבי ונמנעו מלצאת מהמנזר על מנת שלא
לרמוס את שפע החרקים האופייניים לעונה, היה נהוג
לערוך בהודו טקסים שונים. ומכיוון שבמהלך תקופה
זו הקפידו הנזירים הקפדה יתרה על תזונה צמחונית,
נהגו המאמינים להביא להם מנחות של יוגורט.

טיבט, שאימצה בהדרגה את האמונה הבודהיס-
טית מהודו אימצה גם את המנהגים, התואמים לא-
קלים לא לה, שהתקיימו במנזריה של תת-היבשת
הלחה בחודשי הקיץ. כך מהמאה ה-11 ואילך גם
בטיבט החלו להביא לנזירים מנחת יוגורט. ואולם
לצד אימוץ המסורות ההודיות נשזרו בהן גם סממ-
נים מקומיים רבים. קודם להגעת הבודהיזם לטיבט
היו נהוגים ברמה הגבוהה פולחנים שהתבססו על
ריצוי ישויות תאוות בשר ומזרות אימה, באמצעות
דם. עם התבססות האמונה הבודהיסטית החליף
היוגורט, המנציח את אידיאל הצמחונות (שבטיבט
נותר אידיאל בלבד), את מנחות הקורבנות. צבעו
הלבן של היוגורט, שהחליף את מנחות הדם, הוא גם

צבעו של הקאדה (kada), הצעיף הבודהיסטי הטקסי המוענק לישויות גבוהות ולמורי דת. הצבע הלבן מסמל זכות אמונה וכנות כוונה כמו גם שלוה ונינוחות, לעומת הדם המסמל את היצריות, את הבלבול התודעתי, את הזעם ואת האלימות. בנוסף, נראה כי מנחת היוגורט, שהיא תוצר עיקרי של הנוורדים, קושרת את קהילת הנוורדים עם ההווי הנזירי. כל המרכזים הנזיריים הוקמו בשולי העמקים הפוריים של טיבט והסתמכו על הקהילה החקלאית יושבת הקבע. אחת הבעיות של מלכי וסליטי טיבט הייתה השליטה על הפריפריה העצומה, הצחיחה, הדלה, על אוכלוסייתה הספוראדית והנוודית. במאה ה-17, בימיו של הדלאי לאמה החמישי, החזק מבין כל המחזיקים בתואר זה, תקופה שבה התקבעו בטיבט חידושים שונים, קיבלה מסורת מנחת היוגורט נופך טקסי והתגבשה לכדי חג מוגדר שבו התרחש מפגש המוני וטקסי בין הנזירים לציבור הרחב. על תקרתו של שער המנזר הגדול היו מצוירות

מנדלות יפהפיות. הן קידמו את פני כל מי שתוך כדי הליכה נשא מבטו מן ההמון שבתוכו צעד כלפי מעלה. משם המשיך השביל להתפתל בין סלעים ועצים לעבר המדרון המתנשא בהדרגה. בעבר היה מנזר דרפונג מנותק מהעיר, אך לאור ההתפתחות והצמיחה בשנים האחרונות העיר כבר נושקת לו. בהדרגה עלה השחר. צינה עזה ופתאומית עטפה את עמק להאסה וכשעלה האור שובל האנשים הלך והתבהר עשן סמיך וריחני היתמר ועלה מתוך מקדרי הקטורת דמויי הארובות העגולות לתוכם נדחסו ענפי ערער, המשמשים כקטורת המקומית. במקום שבו נדחק ההמון אל שביל צר שחלף בין מבני המנזר התנפלו לפתע חיילים על הצליינים ומסיבה לא ברורה כיתרו את חלקם. רבים ניסו לברוח מהמקום. בבהלה הגדולה שנזרעה במקום כמעט נרמסו אנשים. בהדרגה אפשרו החיילים לצליינים שכותרו להמשיך בדרכם. כמה חיילים איפשרו להם לעבור בשפיפה במרווח הצר שפתחו בין ידיים אחוזות.

**השובל
המתארך
של עולי
הרגל עשה
את דרכו
אל מרגלות
הטנקהא.
חלק מההמון
טיפס עוד
והקיף אותה
מלמעלה.
בהתקרבים
אל הטנקהא
נדרכו
המאמינים.
הם הסירו
את כובעיהם
מראשיהם,
נשאו
מבטם אל
עבר עיניו
הרחומות
של הבודהא
ונשאו
תפילה**

שוויון הנפש של הבודהא

בדמדומי הבוקר נראו עשרות דמויות של נזירים נושאים על כתפם עצם דמוי גליל ארוך ודק. זו היתה הטנקהא (tankha) הגדולה, שנישאה למקום שבו היתה עתידה להיפרש. טנקהא היא ציור או דיאגרמה עם אופי דתי, המצוירת על פי מאפיינים איקוניים קבועים. הטנקהות ממוסגרות במסגרת בד דקה שחלקה התחתון מהווה מעין אמרה רחבה. אפשר לשמור אותן מגולגלות או פרושות כשהן תלויות. לצד הטנקהות הקטנות, הרווחות בהיכלות תפילה, בבתי מגורים ובמנזרים, יש במנזרים הגדולים טנקהות ענק שאורכן ורוחבן מגיע לכמה מטרים ואף יותר. הטנקהות האלה חסרות את מסגרת הבד ואת האמרה. בדרך כלל הן אינן מצוירות אלא עשויות עבודת טלאים ורקמה שעל הכנתה עומלים עשרות אומנים במשך כמה שנים. הטנקהות הללו, השמורות במשך כל השנה כשהן מגולגלות בקפידה באחד מאולמות המנזר, מוצאות פעם בשנה ונפרשות על קיר משופע גדול הנמצא בשולי המנזר. לאחר פרישת הטנקהא מוסר ממנה ברוב טקס כיסוי הבד, והדוג' מה עצמה מתגלה.

בעודי מטפס לעבר המנזר התגלתה לנגד עיני הטנקהא שכבר הונחה במקומה. הלוט הוסר ממנה אט-אט וקרני השמש הראשונות שגלשו במורד ההר הטרשי כמו מיהרו להציף אותה באור מופז. רחש נרגש עבר בקהל הצועדים. הטנקהא של דרפונג היא מהגדולות שיש. כשהיא פרושה, שטחה עשרות מטרים רבועים. במרכז מופיע בודהא שקיאמוני, הבודהא ההיסטורי, המביט בצליינים המעפילים אליו במבט מצועף. מערביים רבים תוהים מדוע הוא נראה כה משועמם או מנומנם, אולם עיניו מביעות לא שעמום ולא תרדמת אלא שוויון נפש כלפי כל התור' פעות שבעולם. מעל הבודהא מרחפים בודהיסטיות (Bodhisattva, כינוי למי שמגיע להארה). ומורי דת של פלג הגלוק-פה, הפלג שבראשו מכהן הדלאי לאמה, הניכרים בכובעיהם הצהובים, ומשני עבריו ניצבים שני מלווים, המשמשים גם מעין שומרי סף. השובל המתארך של עולי הרגל עשה את דרכו אל מרגלות הטנקהא. חלק מההמון טיפס עוד וה' קיף אותה מלמעלה. בהתקרבת אל הטנקהא נדרכו המאמינים. הם הסירו את כובעיהם מראשיהם, נשאו מבטם אל עבר עיניו הרחומות של הבודהא ונשאו

טיבט בפרוזה

אחד הדברים ששבו את לבו של רועי, גיבור הספר "חמצן דליל", כשהביט לראשונה בדולקה, הצעירה הטיבטית שאיתה ירקום אהבת נפש עדינה, הוא הפשטות מלאת החדווה שבה היא חווה את ההווה שלה. ניכר בה שהיא שמחה בחלקה, וכל הווייתה אומרת שלווה בודהיסטית, אף שלא למדה בודהיזם אפילו דקה אחת בחייה. הפער הזה שבין הצעיר הישראלי-מערבי, הלומד בודהיזם בקרב נזירים בצפון הודו ונכסף למקום של שקט, ובין הצעירה הטיבטית שחיה את השקט הזה בלי לדעת שכך היא עושה - עומד בבסיסו של הרומן-מותחן "חמצן דליל", ספר מרובה רבדים שנע בין מערכות יחסים שבריריות שנרקמות לאט בחדרי חדרים ובין משחקי מלחמה חוצי גבולות וסצנות מרדף עוצרות נשימה בנופים האדירים של צפון הודו, נפאל וטיבט. רועי נסע להודו בתום שירות צבאי שחרת בו זיכרונות של אימה ומוות. שם, בין הספרייה הטיבטית הלאומית לשיעורי מדיטציה אצל לאמה גן-לה, נוגע רועי בחמלה ובאהבה, ובדיקו כשהוא סבור שהשיג את מבוקשו, נגלה לפניו רובד אחר ומטריד של המציאות, שאין לו דבר וחצי דבר עם שקט ושלווה. כמעט בעל כורחו חוזר רועי לשמש חייל במלחמותיהם של אחרים ויוצא למסע שכורך את דרכו האישית ואת דרכה של טיבט לנתיבי אחד רצוף ספקות ולבטים. בכל מילה ממילות הספר ניכר שכותבו, יותם יעקבסון, נמצא גם הוא בשני המקומות בעת ובעונה אחת: הוא איש המערב - חוקר, צלם, סופר - שלמד, ועדיין לומד, על דרכיה של טיבט ועל נפתולי הבודהיזם, אך גם בן-בית שחווה את העולם הזה מבפנים כבר שנים ארוכות, מבחין בנקל בין חיוך של ידיד לחיוך צופן סוד, מכיר כל אבן וכל הסתעפות בדרך ומצוי בשורשיהם של מנהגים, מקומות ואמונות. וכך נחשפת טיבט על שתי פניה: זו שהמערב רואה בה אבן חן אקזוטית וקורבן של השלטון הסיני, וזו שמתחת למעטה הבודהיסטי חורשת מזימות ומהרהרת בנקמה, במצבורי נשק ובמרכזי כוח.

הספר "חמצן דליל" הוא חווייה של לב ושל ראש, של מתח מורט עצבים ושל מחשבה מעמיקה. התרחשויותיו סוחפות את הקורא ומשכיחות ממנו את חלוף הזמן, אך אינן מקלות אתו, שכן שזורות בהן שלל נקודות מבט מאתגרות על עניינים שבנפש האדם, על פוליטיקה מקומית ובינלאומית, על אהבה וגעגוע, על אלימות ואי-אלימות, על כיבוש וצדק ועל עצם ההיתכנות של מקום שקט כמו זה שנכסף אליו גיבור הספר. חווייה ספרותית, תרבותית, אינטלקטואלית ומנהה מאין כמוה.

יותם יעקבסון, חמצן דליל, הוצאת עצה

כתבה: כנרת יפרח

תפילה. רבים השליכו על הטנקהא צעיפי קאדה ושטרות כסף, והללו גלשו במורד הטנקהא ונאספו בקפידה על ידי הנזירים שניצבו למרגלותיה. במרומי הטנקהא עמדו כמה נזירים ותקעו בחצוצרות ענק שהשמיעו צלילים עמוקים.

כמו מנחת היוגורט, גם הרעיון העמוק הניצב בבסיס מנהג פרישת הטנקהא מקורו בהודו. כש-הינדים הולכים למקדש הם אינם אומרים שהם הולכים לסגוד, אלא שהם הולכים לערוך דרשן (Darshana, ראייה בסנסקריט), לראות את האל. מבחינת האדם הפשוט, תמצית הטקס היא התיי-צבות לפני צלם האל וצפייה בו בציפייה שהמבט יהיה הדדי. צפייה בצלם טעונה במשמעות דתית. בהודו ההינדואית, ולימים גם בטיבט הבודהיסטית, מאמינים שדרך העיניים המאמין זוכה בברכתו של הנשגב. בהקשר ההודי ראייה היא סוג של מגע. כשהמבט נוגע באובייקט, החיות הפועמת באובייקט עוברת אל המתבונן. את החיות הזאת, הנרקמת בין המאמין לישות הגבוהה אפשר לחוש כשעוקבים אחר הערגה והדריכות במבטי האנשים הפוקדים את המקום. גילוי הטנקהא פעם בשנה לכמה שעות נותן כוח רב בידי המנזר, המאפשר למאמינים את הקשר עם מושא התשוקה ומקור הברכה.

ריקוד שבע האחיות

למרגלות הטנקהא הוקמו שני אוהלים רקומים, צבעוניים. הגבוה מהשניים, שצפה על רחבת עשב פנויה מאדם, נועד לנזירים מכובדים ולנציגי ממשל, בעוד הנמוך והקטן נועד לרקדני הלהאמו (Lhamo), האופרה הטיבטית. מייסד האופרה הטיבטית, דרו-בטוב טנגסונגגייפפו, נולד בכפר נידח בטיבט בשנת 1361 למשפחה שהיו בה שני בנים לפניו. מסופר שכבר בגיל שבע עזר למשפחה במרעה. כשהיה בן 16 פרצה מלחמה באזורו. מכיוון שאחיו לא רצו להתגייס, נשלח הוא. כששב מהקרבות שלח אותו אביו אל ממלכת דולקה (Dolakha, היום בנפאל) הסמוכה לאוורסט, כדי למכור שם כמות גדולה של מושק וזנבות יאק. כשהגיע לשם הובא לידיעתו כי המלך המקומי עומד להוציא להורג שבעה נתינים שעברו על חוקיו, והוא החליט לפרוע את חייהם בתמורה לכל הסחורות שהביא. בשובו הביתה אביו זעם, אך אמו, שהיתה מלאת אהבה כלפיו, החליטה לשלוח אותו למנזר. מיותר לציין שטנגסונג גייל-פו הצטיין בלימודיו. באחד הימים, כשהיה בדרכו ללהאסה, חלף ליד נהר קי (Kyi Chu) ולפניו הופיע גבר אווז בחץ וקשת. טנגסונג גיילפו שאל מהאיש

יחסי סין וטיבט במאות ה-20-21

1909 - הדלאי לאמה ה-13 שבלהאסה לאחר שנמלט למונגוליה מפני כוחות בריטיים שת-קפו את טיבט ב-1904. צבא סין מספח את כל מחוז קהאם (Kham) במזרח טיבט - היום מערב מחוז סצ'ואן (Sichuan) ואת אמדו (Amdo), הקרויה היום צ'ינגהאי, (Qinghai).

1910 - הצבא הסיני מגיע ללהאסה ועורך שם פרעות קשות. הדלאי לאמה יוצא דרומה, להודו, כדי לבקש את עזרתם של הבריטים אך לא נענה.

1911-1912 - סוף הקיסרות הסינית האחרונה (שושלת צ'ינג) וייסוד הרפובליקה הסינית. סין מצהירה כי טיבט, שינג'יאנג (Xinjiang) ומונגוליה הן מחוזות של סין. הצבא הסיני נקרא לשוב מזרחה. הטיבטים מגרשים את הכוחות הסיניים מלה-אסה.

1913 - הדלאי לאמה ה-13 שב מהודו ומצהיר על עצמאות (דגל, דרכונים, צבא), אך רק מונגוליה מכירה בה. טיבט לא הוכנסה אל חבר הלאומים.

1914 - הבריטים יוזמים ועידה משולשת - בריטית, סינית וטיבטית - בעיר שימלה (Simla) בהודו שמטרתה ליישב את סכסוכי הגבולות בין סין לטיבט. במסגרת הוועידה סין ובריטניה חותמות על הסכם לחלוקתה של טיבט לטיבט חיצונית וטיבט פנימית. טיבט הפנימית הם האזורים המזרחיים והצפון מזרחיים שכבר סופחו. טיבט החיצונית היא אותה "אוטונומיה" המכונה היום שיזנג (Xizang). בפועל, ההסכם היה תיאורטי שכן סין עדיין לא השתלטה אז על טיבט, אולם הייתה בכך הצהרת כוונות שלה.

1949 - מהפכה בסין. הקומוניסטים מביסים את הלאומנים. ב-1 באוקטובר מכריז מאו זה דונג על הקמת הרפובליקה העממית של סין.

1950 - בהיותו בן 15 נטל לידיו הדלאי לאמה ה-14 הנוכחי את ניהול המדינה. ב-7 באוקטובר הצבא הסיני פולש לטיבט ומחסל את חיל המצב הטיבטי. הדלאי לאמה וממשלתו פונים לאו"ם בבקשת עזרה. בשל תנאי תנועה קשים הגיעו הסינים אל להאסה רק תשע שנים לאחר מכן. שנות ה-50 של המאה ה-20 - סין קוראת לשח-

רור טיבט מ"כוחות אימפריאליים" הגם שלא היו בה כוחות כאלה. טענה זו היתה חלק ממאבק גדול יותר שניהלה סין מול האימפריות.

ינואר 1951 - הדלאי לאמה בורח לגבול הודו. בחודש מאי משלחת של נציגים טיבטים נדרשת להגיע לבייג'ינג ושם היא נאלצת לחתום על "מסמך 17 הסעיפים" - מסמך הסיפוח הרשמי של טיבט לסין. החידוש הגדול במסמך הוא שמוחלפות בו המילים גיא (GEY) וסין (GEY) ובד (BOD) טיבט) במילים "ממשלה מרכזית" ו"ממשלה מקומית".

1954 - הדלאי לאמה והפנצ'ן לאמה (Panchen Lama), מקובל לראותו כגלגול המוכר השני בחשיבותו בטיבט לאחר הדלאי לאמה) נודעים לבייג'ינג כדי להשתתף בטקס הפתיחה של קונגרס העם הלאומי בטקס אושרה חוקה חדשה שהגדירה את טיבט כמיעוט לאומי.

1955 - טיבט מחולקת מחדש כך שמחצית מאוכלוסייתה מוצאת אל מחוץ למה שמכונה האוטו-נומיה הטיבטית. מחוזות קהאם (החלק המזרחי שלו) ואמדו (היום צ'ינגהאי) מוצאות מתחומיה של טיבט.

10 במרס 1959 - שלוש שנים לאחר

שפרצה מרידה בחלקים שונים של טיבט, מגיעות פעולות המרידה ללהאסה. הסינים צרים על מעון הקיץ שבו יושב הדלאי לאמה. עקב סכנה לחייו הוא מחליט להימלט להודו (17 במרס). 250 אלף איש נמלטים עמו יחד, ורק כשליש יגיעו ליעדם. לאחר בריחתו של הדלאי למה ממונה הפנצ'ן לאמה הע-שירי לראש טיבט במקומו.

באפריל מתחילים השלטונות בהרס מנזרים, בהוצ-אות המוניות להורג ובכליאה במחנות עבודה בכפייה.

1964 - בתחילה הפנצ'ן לאמה תומך באופן

פומבי במדיניות הסינית. בעקבות נאום שנשא בל-האסה ובו הבטיח לעמו שהדלאי לאמה ישוב לארצו ושטיבט תזכה מחדש בעצמאותה השתנה היחס כלפיו והוא נכלא.

1965 - טיבט מוכרזת כמחוז אוטונומי של

סין. משמעות השם שיזנג, שמו הסיני של המחוז הוא "בית האוצר המערבי".

1979 - שינוי במדיניות הסינית. ניתן היתר

לשקם מנזרים ולעסוק בתרגול דתי. יש יסוד להניח שההקלות הללו נובעות מטעמים בינלאומיים ותיי-רותיים. הפנצ'ן לאמה ובכירים אחרים משוחררים מהכלא. הדלאי לאמה מוזמן לשוב לסין ולהישאר בבייג'ינג. במחאה הטיבטית מתחילה להתקיים זיקה בין זכויות אדם ובין שאיפות לאומיות.

1980 - המזכיר הכללי של המפלגה הקומוני-

סטית בסין הו יאובאנג מבקר בטיבט ויוזם ליברלי-ציה ופתיחת טיבט לזרים.

1987 - הדלאי לאמה מבקר בארצות הברית

ומציג לפני הקונגרס הצעות לפתרון הסכסוך. בלה-אסה פורצות הפגנות והן מדוכאות באכזריות. זרים ועיתונאים מגורשים מטיבט.

1988 - בפנייה לחברי הפרלמנט האירופי

בשטרסבורג הדלאי לאמה מצהיר לראשונה על נסיגה מהתביעה לעצמאות מלאה והסתפקות באור-טונומיה פנימית מלאה. הסינים מבטיחים לקיים משא ומתן.

1989 - בעקבות הפגנות בלהאסה חוזר המש-

טר הצבאי. זמן קצר אחר כך הדלאי לאמה זוכה בפרס נובל לשלום. הפנצ'ן לאמה נפטר והופך לקדוש.

1990 - ביטול המשטר הצבאי בטיבט.

1993 - הפגנות המוניות במחאה על עליית

מחירי המזון ושירותי הרפואה והחינוך ועל התגב-רות המתיישבים הסינים.

1995 - הדלאי לאמה מכיר בצ'ואקי ניימה,

ילד בן שש (Gedhun Choekyi Nyima) שנמצא במחוז אמדו כגלגולו של הפנצ'ן לאמה המנוח, אולם הסינים מיהרו להעלים אותו ואת משפחתו ומינו ילד אחר תחתיו. הנער המוכר על ידי הלאמה ומשפחתו הועלמו ומזה שנים רבות איש לא יודע את מקום המצאם. הנער שנבחר על ידי הסינים הוא זה שמכהן בתפקיד הפנצ'ן לאמה בפועל. הק-ראמה-פה (Karmapa), התגלמות הלאמה השלישי בחשיבותו בטיבט, שמונה וטופח על ידי הסינים, בורח להודו.

2005 - הדלאי לאמה אשרר את הסכמתו

לראות בטיבט חלק מהרפובליקה העממית הסינית בתמורה לאוטונומיה פנימית מלאה.

2006 - חנוכת קו הרכבת מבייג'ינג ללהאסה.

10 במרס 2008 - בציון יום ההת-

קוממות ה-49 פורצות מהומות קשות בלהאסה ובאמדו.

מאי 2011 - הדלאי לאמה מכריז רשמית

על פרישתו מתפקידו הפוליטי.
כתב: יותם יעקבסון

את חציו ואת קשתו וירה חץ. החץ נפל אל תוך הנהר, והדבר התפרש על ידו כסימן ברור לכך שעליו להקים גשרים גדולים מעל נקודות מעבר של נהרות למען רווחתם של בני האדם ובעלי החיים. טנגסונג גיילפו החל לחצוב ברזל ממכרות, להתיך אותו, ליצור חוליות חזקות ולחברן לשרשראות גדולות. לשם מימוש חזונו פנה לאצילים שונים ברחבי טיבט שמימנו את העבודות, אך לא היה לו די כוח עבודה וניסיון, והשרשראות הכבדות שניסה למתוח מעל הנהר נפלו אל תוך המים. כיוון שהתבייש לבקש כסף נוסף מהפטרונים, נאלץ לחשוב על פתרון אחר. בעובדים היו שבע אחיות שהיו מוכשרות בריקוד ובשירה. טנגסונג גיילפו הכשיר ואימן אותן, והוא עצמו ליווה אותן בתופים ובמצלתיים. אז יצאה החבורה לכמה מחוזות במרכז טיבט כדי לאסוף תרומות. מסופר שהמופע שפיתח הדהים את צופיו, עד כדי כך שכינו אותו לה-אמו קהרבפה (Lhamo Khrab-pa), ריקוד האלה.

לימים פיתח טנגסונג גיילפו ריקודים נוספים, כגון ריקוד הצייד העוסק בטיהור האדמה. בניגוד לריקודי הצ'אם (Cham), שהנזירים עורכים כשמסכות על פניהם, להאמו הוא ריקוד חילוני שמוצגות בו דמויות הגונות ובלתי הגונות ממעמדות שונים בחברה. את ריקודיו של טנגסונג גיילפו עדיין מחוללים, ועל גשריו, שכמה מהם שרדו עד ימינו בממלכת בהור טאן, עדיין אפשר להלך בבטחה. כשהחלה מסורת פרישת הטנקהא במאה ה-17 החלו לשלב באירוע גם מופעי להאמו. בעבר באו ללהאסה רקדני להאמו מכל רחבי טיבט והאופרות נערכו במשך יום שלם. היום המופעים נמשכים זמן קצר בלבד, הם נערכים ברחבה קטנה למרגלות הטנקהא והציבור צופה בהם ממרחק לכן אף על פי שהריקודים נערכים ממש למרגלות הטנקהא, התחושה הכללית היא שהם לא ממש שייכים לאירוע.

שיאה של ההופעה היתה בלי ספק הרגע שבו התייצבו רבים מהרקדנים בשורה אחת מול הטנקהא. במרכז ניצבה דמות של אדם מחופש לזקן, שגילם את טנגסונג גיילפו עצמו. הרקדנים כולם הניפו בידיהם צמפה (tsampa, שעורה קלויה טחונה), וברגע מסוים השליכו אותה באוויר והוותרו מעין הצופה על ידי ענן האבק. אחד הנזירים הבכירים ירד מאוהלו וענד לצווארם של הרקדנים הבכירים צעיפים לבנים.

לאחר שפקדו הצליינים את הטנקהא הם שבו וירדו אט-אט במדרון, אלא שהפעם עצרו רבים מהם בצל חורשות הצפצפות הקטנות וערכו פיקניק. השמש כבר עמדה גבוהה בשמים. הטמפרטורות

נעשו נוחות והאווירה היתה טובה ונינוחה. אלפים צבאו על גני הנורבולינגקה (Norbulinka), גן אבני החן (בטיבטית), ארמון הקיץ של הדלאי לאמה שנבנה במחצית השנייה של המאה ה-18 במערב העיר. הם גדשו את שבילי הגן ופקדו את הארמונות ואת ההיכלות. דווקא כאן, בניגוד לנעשה במנזר דר' פונג, נערכו המופעים ברחבה נגישה לציבור. המופע משך אליו מאות צופים שנדחפו ונדחקו במאבק על מקומם, עד כדי כך שהיה קשה לצפות בו. גם במד"שאות גני הנורבולינגקה נערכו פיקניקים שופעי כל טוב. הבירה זרמה כמים. בכל הפיקניקים, למרגלות המנזר ובגני הארמון כאחד, נכלל יוגורט, אך לא היה זה היוגורט המסורתי, מעשה ידיהם של רועים, אלא יוגורט בגבעי פלסטיק לבנים, שנקנה באחד הסופר-מרקטים המודרניים בעיר.

יותם יעקבסון - חוקר תרבות יהודי טיבטי, מורה דרך לאורך נתיבי הסחר הקדומים באסיה ובישראל, מלמד במסגרות שונות, כותב ומצלם. ספריו "מסאלה" ו"חמצן דליל" ראו אור בשנה האחרונה בהוצאת 'עצה'